ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΛΥΒΙΩΝ
ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

Β' ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ.

Κυρίως κατά την μεσαιωνικήν εποχήν η μεταξύ των Αλβανικών φυλών αδιαλείπτως υπάρχουσα διαμάχη καὶ τῶν ἀναπαφεύκτων ψυχικῶν ἀναμίξεων συνεπεία τοῦ χρέους ἡ διαμορφώσεις καὶ ἡ διατήρησις τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔθους καὶ οἱ Ἀλβανοὶ λαμβάνουν ἔκτοτε τὴν ἐθνικήν καὶ ἐθνι-

κὴν μορφήν, μὲ τὴν δωσίαν ἐπιφανείας καὶ σύμφωνον. Τὸν πυρῆνα ἀποτελεῖ τὸ παλαιὸν ἰλλυρικὸν στοιχεῖον, τὸ δωρικόν, ἔνεκα τῶν ἐκεῖ ἐκστρατειῶν καὶ καταλυμάτων, εἶχεν ἀποκτήσει μαζὶ μὲ πολλὰ βυζαντινὰ θρακικὰ χῦλα ἐπάνω εἰς τ' ἀρχαῖα ἀλβανικὰ ὄρη. Καὶ σύμφωνον ἀκόμη οἱ ὀρεινοὶ Ἀλβανοὶ τῆς Βορείου καὶ κεντρικῆς Ἀλβανίας διατηροῦν ἀρχαῖα γλωσσικὰ καὶ ἀνθρωπολογικὰ ἴχνη θρακοϊλλυρικά.

Ἀλλὰ εἰς τὴν ἐθνογένειαν διεκρίθησαν τῶν Ἀλβανῶν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θρακοϊλλυρικόν, συνελήφθησαν καὶ ἄλλα στοιχεῖα. Ἡ ἑλληνικὴ παλαίωσις, ἡ ἐπίδρασις τῶν Ἑλλήνων, ἡ μέρη κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ περισσότερον κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχήν, ἡ διείσδυσις εἰς τὸ ἔθνος των, ἰδίᾳ τὸ βορεινότερον μέρος τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Δρίνου (Drin), τῶν Σλάβων καὶ κυρίως ἡ μακρὰ κυριαρχία τῶν Τούρκων εἶχαν βαθεῖαν ἀνθρωπολογικὴν καὶ γλωσσικὴν ἐπ' αὐτῶν ἐπίδρασιν.

Ἀπὸ τὴν ἀνάμιξιν δὲ καὶ συγχώνευσιν τῶν ποικί-

των αὐτῶν παραφόντων καὶ ἐπιδράσεων διεκρίθη ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ καὶ ἡ νοοτροπία τῶν νεωτέρων Ἀλβανῶν.

Ἡ γλῶσσα των ἐπίσης παρεῖχε διαλεκτικὴν εἰκόνα τῆς παραμελημένης αὐτῆς. Περιεῖχε ἀφ' ἑνὸς μὲν παλαιότατα ἰλλυρικὰ στοιχεῖα καὶ ρίζας ἰαπυγικάς, καὶ ἀφ' ἑτέρου πολλὰς λέξεις ἑλληνικάς, λατινικάς, σλαβικὰς καὶ τουρκικάς. Διαιρεῖται εἰς δύο μεγάλας διαλέκτους τὴν γεγκικὴν καὶ τὴν τοσκικὴν καὶ γράφεται σήμερον ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ τοὺς ἀλβανολόγους ἐπιστήμονας μὲ τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον.

Εἰς τὸν μεσαιωνικὸν ὁμίλον ἐπίσης καὶ οἱ Ἀλβανοὶ καὶ ἡ ὀνομά των, μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ μέχρι σήμερον γνωστοί ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς χώρας των. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ὀνομάζονται διὰ πρώτην φορὰν συστηματικώτερον ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς Ἀλβανοὶ ἢ Ἀλβανίται. Οἱ ἴδιοι ὅμως ὀνομάζουν πάντοτε τοὺς ἑαυτούς των Shqipëtarë = Σκιπετάρες.

Κατά τ' άλλα οἱ Ἀλβανοί εἶναι ἀρχῶν ἰδιόρρυθμοι. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἀδοκιμάζουν τὸν ἀριστερόκερον λαὸν τῆς Εὐρώπης. Ποιοτικοὶ ἀξιόλογοι δὲν κατώρθωσαν ἐκεῖ νὰ ἀναπτυχθοῦν. Ἔχουν βίον καὶ συνηθείας ἀρχαιοτάτας καὶ εἶναι ἐξαιρετικὰ συντηρητικοί. Εἰς τὴν συντηρητικότητα δὲ αὐτὴν ἀκριβῶς ὀφείλουν τὴν σταθερότητά των, ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὴν ἐκάτω κατώρθωσαν νὰ διατηρηθοῦν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, νὰ ἀποφύγουν τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐθνικοῦ των καὶ τὴν ἀφομοίωσιν ἀπὸ ἄλλου λαοῦ καὶ ν' ἀντιστάθουν εἰς τὰς ἀστείας ἐπιβουλάς.

Ἀνέκαθεν ὑπῆρξαν φιλοπόλεμοι καὶ γενναῖοι καὶ ἔφερναν μεγάλην χαρὰν εἰς τὰς ἀσκητικὰς ἀρετάς. Ὅταν ἦσαν ἐλεύθεροι, αἱ λυκαρικαὶ ἐπιδρομαὶ ἦσαν ἡ συνηθεστέρα των ἀσχολία, ὅταν δὲ ἦσαν ὑποταγμένοι εἰς ξένον κυρίαρχον, ἡ μεγαλυτέρα ὑπηρεσία, ἣν ἠδύναντο προσφέρουν, ἦτον ἡ στρατιωτική. Ὡς στρατιῶται δὲ κατὰ τὴν ρω-

μαϊνήν καὶ κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον ἦσαν ὀνομαστοὶ καὶ περιβόητοι.

Ἀλλ' οἱ Ἀλβανοὶ δὲν ἔχουν τὴν ἰδίαν ψυχοσύνθεσιν, οὔτε καὶ τὴν αὐτὴν συνήθειαν. Δὲν ἔχουν ἀκόμη τὰ ἴδια ἀνθρωπολογικὰ γνωρίσματα, οὔτε καὶ τὴν αὐτὴν θρησκείαν. Ἐμφανίζουν σφοδρὰν διαφορά, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται πάντοτε εἰς τοὺς λαούς, οἱ ὁποῖοι προέρχονται ἀπὸ μεγάλας ἀναμίξεις.

Περισσοτέρως εἰς τὴν ζωὴν εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Βορείου Ἀλβανίας, οἱ Γκέγηδες. Οἱ Γκέγηδες διαβιοῦν περισσότερα ἀνθρωπολογικὰ καὶ φυσικὰ ἰλλυρικὰ στοιχεῖα καὶ ἔχουν ὑψος εἰς μεγάλην ἐκτίμησιν. Καὶ σήμερον ἀκόμη μένουν ἀνεξάλειπτοι. Διατηροῦν τὴν πατριαρχικὴν ὀργάνωσιν, τὴν ἐνότητα τοῦ αἵματος καὶ ποικιλόχρωμα περίεργα καὶ ἀρωτόφορα ἔθιμα.

Ἀντιθέτως οἱ Τόσκηδες, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν

εἰς τὴν Νότιον Ἀλβανίαν, εἶναι περισσότερον ἐξελληνισμένοι καὶ περισσότερον εὐπροσάρμοστοι καὶ προοδευτικοί. Ἐπειδὴ δὲ ἐμιλοῦσαν ἀνάμεσα μὲ τοὺς Ἕλληνας, ἀνεμίχθησαν πολὺ μὲ αὐτοὺς καὶ ὑπέστησαν τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ πολιτισμοῦ των. Καὶ τὰ ἐξωτερικά των γνωρίσματα δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ ἑλληνικά. Ὁ Σέρβος μάλιστα ἐθνολόγος καὶ γεωγράφος Κβίγιτς (Cvijitch) ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ Τόσκηδες καὶ οἱ Ἕλληνες ὁμοιάζουν μεταξύ των ἀνθρωπολογικῶς καλλιστα καὶ συχνὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διακρίνῃς.

Καὶ θρησκευτικῶς οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι διηρημένοι. Κατὰ τὸ ἓν τρίτον εἶναι χριστιανοί, ὀρθόδοξοι καὶ καθολικοί, καὶ κατὰ τὰ δύο τρίτα μωαμεθανοί. Εἰς τὸν μωαμεθανισμὸν ἠναγκάσθησαν νὰ προσέλθουν κατὰ τὸ διάστημα τῆς τουρκικῆς δουλείας. Οἱ μωαμεθανοὶ Ἀλβανοὶ εἶναι οἱ γνωστοὶ Τουρκαλβανοί, τοὺς ὁποίους συχνὰ ἐχρησιμοποίησε

τὸ τουρκικὸν κράτος ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Καὶ ἅμα ὅμως ἀπῆλθε ὑπηρεσίας προσέφερον οἱ μωαμεθανοὶ πατριῶται Ἀλβανοὶ εἰς τὸ τουρκικὸν κράτος καὶ κατέβαλον μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων βασιλικὴ δεῦξις εἰς τὴν τουρκικὴν διοίκησιν. Καὶ αὐτὸς ἐπόμενος ὁ Κεμὰλ Ἀτατοῦρκ, ὁ μεγαλοφυὴς καὶ μεγαλεπήβολος πρόεδρος τῆς τουρκικῆς Δημοκρατίας, ἦτο τουρκαλβανός.

Γ' Ἡ κάθοδος τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὴν Νοτιωτέραν Ἑλλάδα.

Κατόπιν ἀπὸ τὴν ἀναφορὰν αὐτὴν προκαταβολὴν ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸ θέμα μας.

Θὰ διαπραγματευθῶμεν εἰς τοὺς ΙΔ' αἰῶνας. Ὁ αἰὼν αὐτὸς ἀντιπροσωπεύει μία ὁλόκληρον

τὴν βαρβαρικὴν Σερβόκρατον μίαν ἐποχὴν πρίγκιπον καὶ μεγάλην ἀπὸ ἀναβολικώτερα. Ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ἕνεκα τῶν ἀγρικῶν ἐρίδων τοῦ θρόνου καὶ τῆς αὐξήσεως καὶ τῶν ἐπιβουλῶν τῶν γειτονικῶν φυλῶν, διαρκῶς κατεφέρετο. Οἱ ἄρχοντες δὲ βαρβαρικοὶ φυλαί, ἰδίᾳ οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σέρβοι, δὲν κατορθώνουν, ὅσον ὅλας τὰς προσπαθείας των, νὰ ἱδρύσουν μόνιμον κράτη καὶ νὰ εὐδοκιμήσουν, ἐνῷ οἱ ὀθωμανίδες Τοῦρκοι, μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Μ. Ἀσίας, ἐγκαθιδρύθησαν καὶ εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐπέτυχαν βαθμηδὸν νὰ ἐπεκτείνουν εἰς ὁλόκληρον τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα τῆς βαρβαρικῆς Χερβονήσου καὶ νὰ ἐνισχύσουν ὁριστικῶς τὴν ἐπ' αὐτοῦ κατοχήν του μετὰ τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Κοσσυροβεδίου (1389).

Οἱ Ἀλβανοὶ δὲν ἔμειναν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τὴν νίκην καὶ τὰς ὑπερηφανείας αὐτάς.

Αναλόγως τῶν περιστάσεων ἐπολέμησαν, μά νά διατηρήσουν τήν ἀνεξαρτησίαν των ἤ ἔρχονται ὅλεθρα τῶν φιλοδοξιῶν καί κατακτητικῶν βλέψεων τῶν διαφόρων ἀνταγωνιστῶν καί ἀντιμαχομένων μετόνων των. Ἀλλά δύο μόνον φορέν περιφερόμενοι μέσα εἰς τά στενά ὅρια τῆς ὀρεινῆς χώρας των, ὅπου κρίν. Ἀεχίζουν νά κινοῦνται καί ἔξω ἀπό αὐτά πρός τά κάτω, ὅπου ἐμένουν νέαν τύχην. Ἡ χαλάστασις καί διάβασις τῶν Βαγιανίων ἦταν τυνοίαις τῆς ἱστορίας μεταπτώσεις των, τάς ὁποίας ὑπεστήριξαν ἐπί φέρον ἡ ἀνέκαθεν λαμπρά πολεμική ἀρετή των.

Κατά τάς ἀρχάς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος πολλοί Ἀλβανοί, ἀνήκοντες εἰς τάς φαρίας τοῦ Μαρκάβη τοῦ Μεβαρίτου καί τοῦ Μωσσά, ἐγκατέλειπαν τά βουνά τῆς πατρίδος των καί ἐγκαθιστάνθηκαν εἰς τήν Θεσσαλίαν. Κατ' ἀρχάς ἦσαν ὀλίγοι, ἀλλά τόν τῷ χρόνῳ συνεπολιτεύθηκαν εἰς 12 χιλιάδας καί ἄρχισαν νά γίνονται εἰς τό βυζαντινόν

κράτος ἐνοχλητικοί, ἕως ὅτου ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Γ' Παλαιολόγος ἐνίκησεν αὐτοὺς τῷ 1334 καὶ τοὺς ἐξηνάγκασε νὰ ὑποταχθοῦν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἄλλο ρεῦμα Ἀλβανῶν εἶχεν εἰσβάλει εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ ὑπὸ τὸν Καρόλον Θόδωρον ἐνίκησε παρὰ τὴν Ἀιτωλίαν τῷ 1358 τὸν δεσπότην Νικηφόρον τὸν Β', κατέλυσε τὸ δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου καὶ κατέλαβε τὰς χώρας του. Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐπρόκειτο περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἓν ἐπιλαμπρὸν ἀλβανικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον περιελάμβανεν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κυρίᾳν Ἀλβανίαν, τὴν Ἤπειρον καὶ ὁλόκληρον τὴν δυτικὴν Ἑκτρεπὰν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

Ἀλλὰ τὸ κράτος αὐτὸ δὲν εἶχεν ὀρθάνωσιν καὶ ἐβυθίζετο ἐνιαίας διοικήσεως. Εἰς τὴν κυρίᾳν Ἀλβανίαν ὑπῆρχον πολλοὶ λαοὶ ἡγεμονεύοντες, τὸ δὲ δεξὶ τὴν Ἑλλάδα μέρος διεκρίνετο δύο ἰσχυροὶ ἡγεμόνες, ὁ Πέτρος Λιόβας, ὁ ὁποῖος κατεῖχε

τὴν περὶ τὸν Ἀρβανιτόν πόλιν χώραν, καὶ ὁ Γιῶνος Ζωΐζα-Μπουάρ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὑπὸ τὴν διαταγήν του τὴν Αἰτωλίαν.

Ἐντὸς ὅμως ἀπὸ τὴν αὐτοεμπιστοσύνην αὐτὴν ἐξόδους καὶ ἐπιπολιάσεις τῶν Ἀλβανῶν ἔχομεν καὶ ἄλλας, αἱ ὁποῖαι βίνουλα κατόπιν προσυμφώνου. Κατὰ τὸν ἴδιον δυνατὴ περίπου χρόνον ὁ ἄρχων τοῦ δεκωτάτου τοῦ Μωρέως Μανουὴλ Καντακουζηνὸς προσκαλεῖ καὶ ἐπιστρέψει εἰς τὴν κεντρικὴν Πελοπόννησον ἀρκετοὺς Ἀλβανοὺς ἀπὸ τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ὁ δὲ διάδοχος κατόπιν αὐτοῦ Θεόδωρος Παλαιολόγος ἐπέστρεψεν ~~πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ~~ ἐξ αὐτῶν ἄλλας 10 ὁλοκλήρους χιλιάδας.

Τὸ κατάστημα τοῦτο τῶν μωραϊτῶν δεσποτῶν ἐπιμήδησαν καὶ οἱ Φράγκοι ἄρχοντες ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως τῆς Ἀττικῆς, τῆς Βοιωτίας, τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς Κορινθίας, κατὰ τοὺς χρόνους καὶ οἱ Ἐνετοί, οἱ ὁποῖοι κατεῖχον

τὴν Εὔβοιαν.

Εἰς τὴν Ἀττικὴν φαίνεται, ὅτι ὁ ἐποικισμὸς τῶν Ἀλβανῶν ἄρχισε νὰ γίνεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1382, ὅπως βεβαιοῦται ἀπὸ ἀρχαιοτάτου ἐγγράφου τοῦ ἔτους ἐκείνου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ τὰ φραγκικὰ μνημονευόμενα μέρη τῆς ἠπειρωτικῆς εἶναι ὀλιγίστου βάρους. Γίνεται δὲ τοῦτο τὸ ὀλίγιστον ἀριθμητικῶς καὶ ἐξακολουθεῖ μέχρι τοῦ 1420 περίπου.

Ἀπὸ τότε λοιπὸν καὶ ἐπιπλέον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1380 καὶ 1420 τὸ ἀλβανικὸν στοιχεῖον ἐξακολουθεῖ καὶ ἐπιδίδεται ὀλιγιστῶς καὶ μονίμως ἐκεῖ εἰς τὰς χώρας τῆς νοτιωτέρας Ἑλλάδος, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχει καὶ μέχρι σήμερον.

Ἐπιτόπιοι ἔνοικοι νὰ ζητῶ νέαν τύχην καὶ περιπετείας καὶ βασανίας μετανιστεύουν. Πόσον βραδύτερον Ἀλβανοὶ ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν διεσπαρήσαν εἰς τὰς μεγαλυτέρας νήσους πόρους καὶ ἐξάπλωσαν, ἐνῷ ὀλίγον προηγουμένως εἶχε γίνει ἐποικισμὸς καὶ εἰς τὴν Ἄνδρον, ἀπόμη

δὲ καὶ εἰς τὴν Κέαν καὶ εἰς μερικὰ ἄλλα νησιὰ τῶν Κυκλάδων, ἀλλὰ εἰς τὰ κεντρικά, ἐδεινὴ ἦταν ὁ φόβος, ὅπου γράμματα ἀπεστέλνανε ἀπὸ τὸν ἐγκύκλιον ἑλληνικὸν πληθυσμόν.

* * *

Ἐὰν θελήσωμεν τώρα νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ἐπροκάλεσαν τὸν ἐθνικισμὸν τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας, θὰ πρέπει νὰ τοὺς εὕρωμεν.

Ὁ λόκμαρος ἢ Ἀλί τότε εὑρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας ξένων κατακτητῶν καὶ ἦταν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ὁ πληθυσμός του, ἔνεκα τῶν ἀδιαφείπτων ἐπιδρομῶν, τῶν κατακτήσεων καὶ τῆς ἀνυποφόρου τυραννίας, ἡ ὁποία ἐξουμαίνετο τὰ παραμύθια φορᾶ του, εἶχε πολὺ ἀραιωθῆ. Οἱ ἀγροὶ ἦταν μεῖναι ἔρημοι καὶ τὰ κτήματα τῶν Φεράτων εὑρεθῶν χωρὶς ὑπερασπιστάς. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ εὑρεθοῦν κατοικοι καὶ

θεραπῶται. Καὶ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν πολ-
λοὶ ἦσαν παραπεμπόμενοι οἱ Ἀλβανοί, τοῦ ὁ-
ποίου ἡ ὀλιγαρχία, ἡ φιλεργία καὶ πρὸ παντὸς
ἡ θρησκευτικὴ ἱκανότης καὶ τοῦ ἔκανε θερι-
μοτάτους.

Οἱ διάφοροι λοιπὸν ἡγεμόνες ἠμιλλῶντο εἰς
τὴν παροχὴν προνομίων, διὰ νὰ τοὺς προσελκύ-
σουν εἰς τὴν ἐπικράτειάν των. Συνήθως ἔδιδαν εἰς αὐτοὺς ἀπαλλοτρίωτον γῆν καὶ ἀπαλλαγὴν ἐπὶ ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα ἀπὸ πάσας φορολογίας καὶ εἰς ἀντάλλαγμα ἐζήτουν τὴν στρατιωτικήν ὑπηρεσίαν. Αὐτοὶ ἀριθμοῦ τοῦ ὅρους δέκα ἓν σωρευματόλαον καὶ πρὸ διαφωτισμοῦ ἔνεκεν ἔγραφον τοῦ ἔτους 1402, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐμπλάβιαν τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὴν Εὔβοιαν. Γράφει ἐπὶ λέξει καὶ ἐν μεταγράφει τὰ ἑξῆς:

«..... Ὅσοι Ἀλβανοί, ἡ ἄλλη φυλή, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι ἰδικοί μας ὑπήκοοι, θέλουν νὰ ἔλθουν μὲ

τούς ἰδιοκτήτες καὶ θὰ ἔλθουν, μὰ νὰ καλοκιβουν (ἐν-
νοεῖται κι ἐκεῖνοι) ..... θὰ γίνωνται δικοί σᾶς
ἐκεῖνοι (ἐ)βοαν καὶ θὰ εἶναι διαφορετικό ἐκεῖθε-
ρον καὶ ἀπαλλαγμένον ἀπὸ κάθε ἀγραφείαν ἀφαγρα-
φικήν καὶ προσωπικήν καὶ θὰ δόδοῦν εἰς αὐ-
τοὺς ἀπὸ τὰ κοινὰ ἀκαλλιέργητα ἐδάφη, ὅσα ὅμως
εἶναι κατάλληλα πρὸς καλλιέργειαν, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν
ὅρον, ὅτι οἱ μικροκτηνοτρόφοι κοινοῦνται Ἀβανοί
καὶ ἡ ἄλλη ἰδιωτικὴ ζωή θὰ ὑποχρεοῦνται νὰ ἔ-
χουν τόσον ἰδιῶν, ὅσα εἶναι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐ ἄρρενα
μέλη τῆς οἰκογενείας των, οὔτε θὰ μποροῦν ν' ἀποχω-
ροῦν ἀπὸ τὴν ἐκεῖθεν Νάξον, χωρὶς ἄδειαν τῆς Ἀρχῆς,
ἀλλὰ θὰ ὀφείλουν, μὲ ὅλην θὰ εἶναι ἀναφαίρετον ἰδιοκτησίαν, νὰ
ἰδιεύουν καὶ νὰ βαλίζουν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς
νήσου καὶ ἀπόκρουσιν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θέλουν
νὰ βλάψουν τὴν ἐκεῖθεν νῆσον, καὶ μετὰ τὸν θάνα-
τον αὐτῶν τὰ μικροκτήματα ἐδάφη θὰ ὀφείλουν
νὰ εἶναι τῶν κληρονόμων των, οἱ ὁποῖοι θὰ
κατοικοῦν εἰς τὴν ἀνωτέρω Νάξον, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν
νὰ διατηροῦν τὴν προηγουμένην ἀγραφείαν. Ἐὰν δὲ δὲν
ὑπάρχουν κληρονόμοι, τὰ ἐκεῖθεν ἐδάφη θὰ ἐπανέρχον-
ται εἰς τὸ κράτος κοινόν. ---//:

Λοιπόν εἶχε νὰ πέρα δεκδῶμεν, ὅτι καὶ εἰς τὰ χω-
ριὰ ἐμείναμε δεν θὰ περιέχοντο διαφορετικώτερα
ἢ πολὺ καλώτερα φρονήματα ἀπὸ ἐ'ἀνωτέρω, τὰ ὁ-
ποῖα ἀπόκτερεν ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις εἰς τὴν Εὔβοιαν.
Ἀντιθέτως μάθετε, διὰ τὴν προσέχουσαν περισσοτέραν
ἐπιστήμην, ἀκόμη καὶ τόσον εἶχε νὰ ὑποκεθῇ, ὅπως
ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, ὅτι καὶ φιλοδοξία εἰς
φρονήματα θὰ εἶχε ἐν μέρει τῶν ἐνδιαφερομένων.

Καὶ πράγματι ἔχομεν ἀπὸ ἔγγραφον πά-
λιν τὴν πληροφορίαν, ὅτι κατ' αὐτοῦ τοῦ χρό-
νου ἐκατοικοῦσαν 300 Ἀλβανικαὶ οἰκογένειαι
καὶ κατῴκουν εἰς 1425 εἰς τὴν Εὔβοιαν ἀπὸ
διάφορα μέρη, ὅπου ἦσαν πρίν ἐγκαταστημένοι,
καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ τὴν Ἀττικήν. Καὶ ἐ-
θεωροῦντο δὲ τόσον πολὺ πολῖται καὶ ἀναγ-
καῖοι, ὥστε ὁ Δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Ἀντώνιος
Ἀργαρίωνης προέβη εἰς διπλωματικὰ διαβή-
ματα εἰς τὴν γερουσίαν τῆς Ἑνετίας καὶ ἐ-
ζήτησε τὴν ἐπαναφορά των.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ τοιαῦται ἀφοσιώσεις καὶ παραχωρήσεις εἶχαν ἀφόδους τοῦ Ἀλβανοῦ. Ἀφεκόψαν μίαν καλὴν διέξοδον ἀπὸ τὴν δύσιν τόπον, τὴ τὴν ὁποίαν εἶχαν ἀφιερώσει τὴ τὰ βορειοτέρας χώρας τῆς Ἑλλάδος, διότι τὸ ἐν Ἠπείρῳ καὶ Αἰτωλίᾳ μέρος των καταλύθη βαθμηδὸν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1405 – 1418 ἀπὸ τοῦ ἄρχοντα τῶν Ἰονίων νήσων Κάρολον Τόκκον. Ἀφιεροῦν δὲ μεταξὺ τῶν ἐτῶν αὐτῶν ἀφέσεις νὰ ἔρχωνται καὶ αἱ ἀφρωφηνίτικαι πάδοδοι καὶ ἐκστρατεύσεις ἀζιῶν τὴ τὴν νοτιωτέραν Ἑλλάδα, ἀλλὰ μάταια ἡ ἀφαρμονή των τὴ τὰ χώρας αὐτάς, μετὰ τὴν ἥττάν των καὶ ἔνεκα τοῦ μίσους τῶν ἐντοπίων, ἦταν πολὺ δύσκολος.

Ἡ μεταγενεστέρα αὐτὴ ἐκστράτευσις τὴ εὐρυτέραν κλίμακα ἔγινε τὴ τὴν Ἀττικήν. Μὲ πληροφορεῖ μία ἀνάδειξον τρόπον

τό γεγονός τοῦτο μερικές τοωνυμία, τά ὁποῖα ἔ-
χουν τό ὄνομα τῶν μεγάλων ἀλβανικῶν οἰκο-
γενειῶν, αἱ ὁποῖαι διηύθυναν τό πρᾶξις τῆς Αἰκα-
τερίνης καί τῆς Ἡπείρου. Τό Σκάλα καί τό Σκαλα-
κρίνι ὀνομάζουν τό ὄνομα τοῦ ἰσχυροῦ
φεουδάρχου Σκάλα Μπούα, ἐκ τοῦ ὁποίου καί
θεοφέρχουλα, τά δέ γνωστά ἔζωα τῶν Ἀθηνῶν
Λιόβα ἴσως φέρουν τό ὄνομα τοῦ Πέτρου Λιόβα.

Τά μέλη τοιῶν τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν,
μετά τήν τακτικήν των ὑπό τοῦ Τούρκου, ἐμακε-
δόνιζαν κατά μέγα μέρος τήν Ἀττικήν.
Καί ἄλλοι ὅμως ἀξιοί φύλαρχοι δέ ἐμακεδόνι-
ζαν τήν τό ἐμπόριον τοῦτο καθώς καί πάλιν
τά ἄλλα. Εἰς αὐτήν τήν βεβαίαν νομίζω,
ὅτι ὁδηγούμεθα, ὅταν ἀναβλέπωμεν τήν διά-
φορον, ἡ ὁποία ὑπάρχει τήν γλῶσσαν καθώς
καί τά ἔθιμα γενικῶς καί τάς ἀντιθέ-
σεις μεταξύ τῶν βεμερινῶν ἀναφόρων τῶν
ἀλβανῶν ἐκείνων ἐθνῶν καί ἡ ὁποία

παρεκινήθησαν ὄχι μόνον μεταξύ διαφόρων περιφερειῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξύ ~~ἀνωτέρων~~ τῶν μεγιστάνων ἀκόμη χωρίων τῆς αὐτῆς περιφερείας.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι βοιωτοὶ ἄρχοντες δὲ ἤρχοντο εἰς διαπραγματεύσεις μὲ περισσοτέρας οἰκονομίας, διὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸν ἀναπτυσσόμενον ἀειθρόν ἐθνισμόν, καὶ κατὰ οἰκονομίας βεβαίως δὲ ἐγίνετο ὁ ἐθνικισμός.

Χαρακτηριστικὸν τοῦτο εἶναι, ὅτι εἰς τὴν Θεσσαλίαν, κατὰ τὴν καὶ εἰς τὴν Αἰτωλίαν καὶ τὴν νότιον Ἤπειρον, ὅπου εἶχαν κατ' ἀρχὰς ἐμπλακεῖ, δὲν ὑπῆρχε σήμερον κανεὶς ἀπόγονος ἴχνος Ἀχαιῶν. Φαίνεται βοιωτοί, ὅτι ὅλοι ἐμπλεκόμενοι εἰς τὴν νοτιωτέραν Ἑλλάδα, διότι εἶναι δύνατον νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν πατρικὴν χώρα τῆς πατρίδος των, ἀφοῦ μάλιστα τόσον πρὸ εὐπορεῖ

καὶ συμφέρουσα ἦταν ἡ κάθοδός των ἀφοῦ
τὰ κάτω.

Ἡ μεσοιταλία καὶ αἱ διαδοχικαὶ αὐταὶ ἐμπαλα-
βάσεις τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τὴν δρώσαν σεμφίν,
κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεκαμπύλωσαν ἀπὸ τὰ ὄρεια
τῆς Καρπίδος των, ἐγίνοντο κατὰ τρόπον νομαδικόν.
Εἰς κάθε των μεταπήδησιν ἀκριβοῦν ἀπὸ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά των καὶ μετέφερον μαζί των τὰ ζῶα καὶ ὅλην τὴν κινητὴν περιουσίαν των.

Εἰς τὸ διάβημα τῶν ὀλίγων ἐτῶν, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐπιχειρήσαν τὴν βορειοδυτικὴν Ἑλλάδα, δὲν κατωρθώθησαν, ἀλλὰ καὶ οὔτε ἦταν εὔκολον, ν' ἀποκτήσουν μονιμωτέρας ἐμπαλαβιάσεις καὶ τὰ κοιλοδοῦν τὴ βαθυτέρα ἐπαρχία. Ἡ ἔκτασις ἀπέκτησε τὸ ἐπιπόδιον τὸ μέγεθος τῶν κατακυριευθεισῶν ἐκτάσεων. Ἔπρεπε δὲ καὶ οἱ ἴδιοι νὰ φοῦν μὲ τὰ ποίμνιά των καὶ μὲ τὴν συνήθεις ἀδιαφορίαν καὶ ἀρπαγὴν τὴ βάρος

τοῦ ὑδρεχλοῦς ἠλιθιοσμοῦ.

Ὅταν ὅμως κατῆλθαν εἰς τὴν νοτιωτέραν Ἑλλάδα καὶ ἐκάθισαν μονιμωτέραν ἐγκατάστασιν καὶ ἰδίαν τινὰ γῆν, ἄρχισαν μὲ τὸν καιρὸν τὸν τοχοδιωκτικὸν βίον, ἄρχισαν νὰ καλλιεργοῦν τοὺς ἀγροὺς τῶν μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ἔγιναν ἐξαιρετικοὶ γεωργοί.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγένετο τὰς ἑλληνικὰς χώρας ἡ ἐγκατάστασις τῶν Ἀλβανῶν, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι Ἕλληνες ὠνόμασαν Ἀεβανίτες καὶ τὴν γλῶσσαν των ἀεβανίτικη ἢ ἀεβανίτικα, μὲ τὴν ὀνομασίαν δηλ. τὸ ὁποῖον καὶ μένει σήμερον ἐπιπρακτεῖ.

Δ' Τὸ ἀλβανικὸν στοιχεῖον μετὰ τὴν ἐγκατάστασίν του εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Θὰ ἦταν, ἀληθεια, ἀδύνατον ἐνδιαφέ-

ρον νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ζωὴν τοῦ νέου βασιλείου ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς πρωτίστης ἐμπλοκάδος του ἐδῶ μέχρι σήμερον. Ἀλλὰ μία τέτοια ἔρευνα προσκρούει εἰς τὴν ἔλλειψιν δεκτικῶν πληροφοριῶν, ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ αὕτη συμπίπτει κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος της μὲ τὸν σκοτεινὸν καὶ νεκρωμένον χρόνον τῆς τουρκικῆς δουλείας.

Μερικὰ σκοτίσματα περὶ αὐτῶν εἰδήσεις παρέχουν οἱ διάφοροι ξένοι περιηγηταί, οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέφθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὰ λοιπὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ συναγάγωμεν ἀναχρονιστικῶς συμπεράσματα ἀπὸ τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἐπικρατούσας ἐν γένει τῶν σημερινῶν Ἑλληνοαλβανῶν.

Ἀφοῦ οἱ Ἀλβανοὶ ἔποικοι ἐγκατεστάθησαν μονίμως εἰς τὴν νέαν πατρίδα των καὶ ἐπέκτησαν τὴν ἰδιοκτησίαν των, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἐπεδόθησαν εἰς τὴν γεωργίαν,

χωρίς νά φάνουν νά διαλυρούν ἐν παραπάτω καί τά ποίμνιά
των, μέ τά ὁποῖα ἔμπαιναν κρυφά στήν ἀγαλάν
κοιλιά των. Τήν ἰδιόκτητα δέ τοῦ χωριοῦ τήν δι-
εκήρυναν φάντοις μέ δοξήν δίκην καί ἀφοβίαν
καί ἐξαπορούσαν ἀκόμη νά τήν διαλυρούν καί
μέχρι σήμερον ἐπανίσης ἐπαιδεύθησαν τ' ἀγράφου
γράμματα. Μόνον οἱ καλογηροῦντες εἰς τά κτη-
νοβιά καί τά ἀναρίθμητα μέρη ἐπαιδεύθησαν
καί εἰς τά ἔργα τῆς γεωργίας, ὅπου ἀφό ἀπαντῶ
οἱ καλόγηροι τῶν Ἐπαρχιῶν καί τῆς Ἀθήνας, οἱ
ὁποῖοι ἦταν ἀφιερωμένοι ναυτικοί.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐπί ἀρχαῖο χρόνον
διαλυμήνεναν ἐπίσης καί τήν ἀγαλαιάν των
συνήθειαν τῆς ἀρπαγῆς. Τήν ἐκδάκνοντο οἱ
ἀνάγκην. Ἀπαιτεῖ μίαν διέξοδον τῶν ἀναρμο-
χάρων των ἐνεργειῶν, τά ὁποῖα εἶχαν
κλονισθῆ ἐπάνω εἰς τά ἐρείπιά των βου-
νά καί τά ὁποῖα ἐξηκολούθουν νά βρά-
γουν ἀκόμη μέσα εἰς τό σῶμα των.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

— Εἰς φοβερούς δὲ πράγματι κινδύνους ἐκινδύνευσαν τοὺς Ἀρναούτας (τοὺς Ἀλβανοὺς λεγ.) τῆς Ἑλλάδος ὁ περιηγητὴς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος Γιουλετιὲρ (Guilletière), ὁ δοποῖος ἀναγράφει εἰς τὸ βιβλίον του μερικὰς χρονικὰς περὶ αὐτῶν πληροφορίας, καὶ μάλιστα περὶ τῶν Ἀλβανῶν, τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὴν Ἀττικήν.

Καὶ εἴμεθα ἀπόμακρα εἰς ἀστικὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς διατηροῦνται πληροφορίαι περὶ τοῦ ἔθους καὶ οἱ γραυτόγεροι διηγοῦνται ἐκεῖ καὶ ἀρωγάς καὶ βλαστοφάγας τῶν Λιάϊδηδων ἢ τῶν κουβάρων (= κουρβάρων, κρεωπῶν).

Ἐν τούτοις ὅμως δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῇ τὸ γεγονὸς αὐτὸ καὶ νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς Ἀλβανοὺς κύκλους οἱ βοσκοὶ κατοικοῦν, ἀφοῦ μάλιστα πρόκειται περὶ μιᾶς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἀρωγαὶ καὶ οἱ κρεωπῶν ἦσαν βοσκοὶ καὶ μελαχρὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποκαλοῦσαν

τὸ προχειρότερον μέσον ἐπιδιώκει κατὰ τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων.

Ἀς ἐνθυμηθῶμεν ἀκόμη, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ πρωτοπόροι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, οἱ ἀρχηγοί κλέφτες καὶ οἱ ἀρματολοί, τὴν ἰδέαν αὐτὴν κυρίως εἶχαν ὡς ἀφετηρίαν τοῦ ἐθνικοῦ των ξεσηκώματος.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ τάσις αὐτὴ εἰς τὸ χρόνῳ ἐξέλιπε καὶ οἱ ὑπερορεινοὶ Ἕλληνοαλβανοὶ εἶναι ἀπόλυτοι ἐπαναστατικοὶ καὶ φιλονομικοὶ ὑπήκοοι τοῦ κράτους. Εἰς τὴν μεταβολὴν αὐτὴν ἀπὸ βεβαίου συνετέλεσε καὶ ἡ ἀναζήτησις τῆς Ἑλληνικῆς κοιτίδος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἡ ὁποία ὀλίγον κατ' ὀλίγον μὲ τὴν μετουσίαν τῶν νόμων ἔβαλε τὰ θεμέλια εἰς τὴν τάξιν.

Ὅταν κατῆλθαν καὶ ἐγκαθιδρύθησαν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας οἱ Ἀλβανοί, ὀφεῖλον ἀ-

διόρρυθμον καὶ βρισιόν χαρακτῆρα του, δὲν ἔμενεν τελείως ἀδιορεμονωμένον. Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἄρχισαν νὰ ἔρχωνται βιβλία-βιβλία ἐκεῖνα μὲ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, νὰ δέχωνται τὴν κατάστασίν του, νὰ ἐξοικειώνται μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῆς καὶ, ἐξοικειούμενοι, νὰ κινοῦνται διαρκῶς πρὸς αὐτό. Τοῦτο καὶ εὐκολόν καὶ ἀναπόφευκτον ἦτον, ἀφοῦ τὸ πνεῦμα εἶχε ἀπόκτησιν πολλῶν.

Ἐμφανεστάτη δὲ ἀπόδειξις τῆς προόδου τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς, μετὰ τὴν ἐδῶ ἐγκατάστασίν του, μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἀποτελεῖ ἡ ἑλληνικὴ πολιτεία. Κατὰ τοὺς δυσκόλους καὶ ἀνωμάλους χρόνους τῆς οἱ Ἕλληνοαλβανοὶ ἠναγκάζοντο νὰ κατοικήσουν ἐλλήνων βυζαντινὰ τὴ τὰ χωριά πνεύματος νὰ δέχωνται κατὰ τοὺς θρησκείας ~~τοὺς Ἕλληνας~~ τὴ τὰ ἴδιά του, καὶ κοινοτικῶς ἐξοικειώνονται πρὸς

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

τόκερον με τὴν χρῶσαν καὶ με τὰς συνθήκας
των. Ἡ ἐξοικείωσις δὲ αὐτὴ ἔγινε κάπως μεγαλυ-
τέρα μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς κε-
φαλὴν ἐλεύθερον, ὅπότε διωρισμένοι ἐμπορικοὶ σύνδεσμοι, ἐκ-
παιδεύσεις καὶ ὁ στρατός, καὶ ὅλοι οἱ ἀνθρωποι
ἐκ μέσης τοῦ αὐτοῦ συνόλου ἤρχοντο εἰς στενοτέραν μεταξύ των σχέσιν.
Ἐπειτα δὲ ἦσαν τελείως ξένοι ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν ἀνθρωπον. Οἱ πλούσιοι ἀθήνανοι εἶχαν ἤδη τότε ἐπισκεφθῆ με αὐτὸν ἀπὸ πολὺ νωρίτερα, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ ἀπὸ ἀνατολὴν κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον, ὅταν ἔγινε ~~λόγος~~ καὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα λόγος.

Με τὰ πολιτικὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν εἰς τὴν χώρα των καὶ εἰς τὰς συνθήκας εἰς ἀπαρχὰς καὶ κάτω ἀπὸ τὴν διαρκῆ ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος ἐ-

λυκρόγιαν μέ τόν καιρόν τήν ἀρχικήν των ὥρα-
ίλεωσιν καί συνεχωνεύθησαν μέ τό ἑλληνικόν
στοιχεῖον, τό ὁποῖον παλιόρδωσε νά τοῦ μετα-
δώσῃ τοῦ λόγου του, τά κιθιμάτά του, τόν
τρόπον τῆς ζωῆς καί τά ἰδανικά του.

Εἰς τήν συγχώνευσιν αὐτήν συνετέλεσαν
κυρίως δύο ὀλιγάριθμοι ἰσχυροί, ἀμφότεροι μέ τό
κοινόν μῖσος ~~κατά τῶν Τούρκων~~ κατά τῶν
Τούρκων καί οἱ αὐτοί συνδεμένοι τῆς ζωῆς κατά
τήν ἐποχήν τῆς δουλείας καί ἑνωμένοι καί αὐ-
τή θρησκεία. Οἱ ὀλιγάριθμοι αὐτοί ἀποτέλεσαν
τά δύο στοιχεῖα περισσότερον καί ἀνέ-
δειξαν ἐκεῖνον μεταξύ των ἀδελφικόν δεσμόν.

Τοιουτοτρόπως συνεκεράσθη ὅλον καθ' ὅλ-
ον ὁ ἀλβανικός τοῦ ἀλβανικοῦ στοιχείου,
τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόγονοι σήμερον εἶναι ὑπό τήν
ἐθνικήν συνείδησιν καί τά κιθιμάτα τῆς ὁμα-

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΔΗΜΟΥ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

δικής ἐνδυμασίας, τὴν θρησκείαν καὶ πολλὴν συγγένειαν τῆς γλώσσης δὲν διαφέρουν διόλου ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας.

Ἡ ὁμοιότης δὲ αὐτὴ ἀπαιτοῦσα μερικοὺς νὰ ὑποστηρίζουν, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ Ἀλβανῶν, ἀλλὰ περὶ Ἑλλήνων τῆς Ἠπείρου ἐξαλβανισθέντων. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη εἶναι τελείως ἀβάσιμος καὶ αὐθαίρετος, διότι ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν ὄχι μόνον μὲ τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν γλωσσικὴν τῶν σημερινῶν Ἑλληνοαλβανῶν, ἡ ὁποία (κάθε μορφή) ~~τέλος~~ τὸ ἰσχυρότατον ἀποδεικτικὸν στοιχεῖον ἐναντίον τῆς θεωρίας αὐτῆς.

Καὶ σκέπτεται τὸ πρέπει νὰ γνωρίσῃ κανείς, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀγροτικὴ ὁμάς δὲν εἶχε μετάνοιαν, οὔτε καὶ συνειδητὴ ἀπόφασιν εἰς ὅλας τὰς λαϊκὰς ἐκδηλώσεις. Ἀντιθέτως τὸ βῆμα πρὸς τὴν παλαιότητα αὐτὴν ὑπῆρξε

πολύ βραδύ καὶ διεξαιρετικόν.

Οἱ Ἀλβανοὶ ἔπρεπον ἀδελφῶν στοργῶν ἐξαιρετικὰ συμπεφωνημένον εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ συνεμετικώτατον. Τὴν συνεργατικότητα δὲ αὐτὴν διεκήρυττεν μέσα εἰς τὸ σῶμα των ἑνὸς ἀτόμου ὀξυτάτου καὶ ἐξαιρετοῦ νὰ κὴν διαιρεῖ ἀπόψη καὶ μέχρι σήμερον.

Τὴν βρύσιν κανεὶς νὰ ἐπιδιώκει μὲ μεγάλην ἐπιμονὴν καὶ σταθερότητα ἀπέναντι εἰς ἐκ ἔθνη, εἰς τὰς διαφόρους ἀνεξαρτήσεις καὶ τὴν ἐν γένει κοσμοθεώρειν των, καὶ ἀφὸ ἀπέναντι εἰς τὴν φρόνεσιν. 500 περίπου χρόνια ἐπιβιοῦνται κάτω ἐδῶ, καὶ ὅμως δὲν ἐννοοῦν ἀπόψη νὰ ἐκπαταξήσουν κὴν φρόνεσιν των. Τὸ περιβάλλον δὲν κατόρθωσε ν' ἀλλάξῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀπολαβεσθεῖσαν ἐπίδρασιν. Κατόρθωσε μόνον μὲ τὸν καιρὸν νὰ κὴν ἐπιφυλάξῃ, νὰ κὴν κοδεύῃ μὲ ἀγάπον μὲ-

της και κύκλου εθνικού, αλλά όχι και νά κάν
εξαίρεση τιμής από τά χείλη των.
Θά παρατηρήσ δέ παρόμοιον, πόσον βραδεία ήταν
η μόρφωσις των εξέλιξις, άν λογισθή ότι όλη καί
ό εξής: ότι οι γονείς μας όχι μόνον δέν
ηθελαν νά ομιλούν τά εθνικά, shkjezishtetë, όπως τά ήξεραν, αλλά τήν θεριεμένην
φορά δέν ήθελαν εις θέσιν καί νά τά
γνωσιν. Καί οι μητέρες μας δέ με δυσπίστον
δυσπιστίαν παρετήρουν, κατά τήν εφεύρεσιν
των νεόλογα, ὅσάκις ἐπείθοντο εἰς τήν ἀ-
νάγκην, νά συνεννοῶνται ἑλληνικά.
Καί σύμφωνον δέ ἀποφαίνομαι καί εἰς αὐτά τά
χωρία τῆς Ἀλβανίας, τά ὁποῖα θεωροῦνται
οι εφορεύ τό γένος της φύσεως τά
ήθη ἑλληνικά, ενχνά εἶναι τά παρα-
δείγματα φραιῶν, οι ὁποῖοι δέν μφορεῦν
νά εφεύρουν ὅλοι μίαν λέξιν ἑλλη-

κήν

Χαρακτηριστική ἐδίνουν εἶναι μιά κίνν γρωσσικήν ἐδιμονήν καί ἡ ἀντίμετρης τῆς ἀρχαιότητας γενεᾶς, τῆς γενεᾶς τῶν ἀδάδων μας, οἱ ὁποῖοι ἐνόμιζαν, ὅτι δέ διέφερναν ἔγγιμα ἀφοῦ τόν ἑαυτόν τους, ἐάν ἀθερμαμρύνονταν ἀπό τάς πλαγιάς πάρα δόσης καί ἄφηναν τ' ἀρβανίτικα, κίν γρῶσσαν τῶν πατέρων τους (gjuhëënë e tatërëve), ὅπως τόν ὠνόμαζαν.

Παρόμοιας δέ ἀντιμέτρης κίν εἶναι φανέρωσιν νά ~~[illegible]~~ ἀκόμη καί σήμερον κανείς μεταξύ αὐτῶν ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι συνήθως μένουν ἀδιάφορες εἰς τά πατροπαράδοτα ἔθιμα.

Τό βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι καί αὐτό τό ἑστέρνιον Κράτος δέν ἔκαμε τίς τό σημεῖον τοῦτο παρτίαν ἰδιαίτερον μέριμνα, ἀφοῦ καί εἰς τά σχολεῖα ἔτη εἰς πολλά ~~χωριά~~

χωρεῖ ἀλλανόμενα τὰ ἔχοντα εἶχεν ἀρχαιότατα μένει χωρὶς ~~[illegible]~~ ὁ, λαβυνάτος.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἀπόψεις ἰδιότητας κατὰ σημερινὴν Ἑλληνοαλβανικὴν γυναικολογικώτερα, ὅπως ἡ παχυσαρκία καὶ ἡ δυσωδία ἀφοῦ κάθε νεωτερισμόν, ἡ διαλογικότης καὶ ὁ ἀνεκτικισμὸς καὶ ἡ ἀκαμψία διαθέσεως τοῦ χαρακτῆρος, δηλοῦν ἐκ μεγάλου ἐκ βυζαντινότητος.

Τὸ κυρίως δὲ αὐτὸ γυναικεῖον ἐκ μικρὸν εἶναι βέβαια ἀπὸ μιᾶς ἀποψεως μονενικόν, ἐπειδὴ ἐπιδοῦναι ἐκ ταχεῖαν καὶ ἀποφασιστικὴν κίνησιν ἀφὸς ἐκ τὴν ἀφόδον, ἀλλ' ἀπὸ ἄλλης ἀποψεως ἀφείδεν τὰ θεωρεῖν καὶ τὴ ἀφεκτικόν, διότι βαρυφαγεῖ καὶ ἀφιέρεσεν ἐκ τὴν ἀτομικότητα, εὐθυμίαν μὲ ἀσφάλειαν ἐκ δρᾶσιν, ἀφοσιωμένη ἀπὸ τὸν ἐκφοβισμὸν καὶ τὴν ἀποβούνδεν καὶ εἶναι δίχρα αὐτοκυριότης καὶ ἐπικρατεῖ δυναμικότητος.

ψυχικὴ κρεμνία ἢ δεξιότης κλπ.

Ἡ συνωμοσία δὲ αὐτὴ ἀκριβῶς δίδει, περὶ ὅλην τὴν ἐπαναστάσεως συγχώνευσιν, πάθος αὐτὴ διαιτέραν ἐμφάνισιν εἰς τὸ Ἑλληνοαλβανικὸν στοιχεῖον διαφορετικὴν ἀπὸ τὸ ἄλλο περιβάλλον, καὶ αὐτὴ διεκίνησε μέχρι σήμερον τόσον ἰσχυρὰν τὴν φυσικήν του εὐδυναμίαν.

Τίθεμαι δὲ τὰ περάσουν ἀκόμη πολλὰ χρόνια, μὰ νὰ μελετηθῇ ἡ γενικωτέρα του αὐτὴ διοργάνωσις. Διότι συνήθεια, γιὰ ὁποίας καθιερώνουν αἰώνες εἰγόνων βαθιὰ ρίζα εἰς τὴν ψυχὴν καὶ δὲν ἐξαφανίζονται εὐκόλως.

Μόνον ἡ φύσις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἄρχισε νὰ κλονίζεται καὶ ἤδη εὑρίσκεται εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐξαφανίσεως.

— Σήμερον εἶναι ὅλα σχεδὸν τὰ ἀλβανόφωνα χωρίς μαθὴ ἢ νεωτέρα, καὶ πάλαι ἢ νεωτάτη γενεὰ συνήθισε νὰ ὁμιλῇ τὴν ἑλληνικήν. Εἰς τὴν Ἀρβανιτίαν δὲ τὴν ὁποίαν ἡ ἐξέλιξις, ἔνεκα

της μετανάστευσης με την φρικιούσαν, είναι μεγαλύτερα, η τάξις αυτή είναι ακόμη περισσότερον φανερά· εδώ όλα κατά κανόνα τα παιδιά του εξωτικού, εξ ου τα περισσότερον οι εξωτερικά χωρεί και οι νέοι της μεγαλυτέρας ηλικίας, ~~[illegible]~~ και μένει εξ ου το σύνολον και έχει κατά μόνον τα ελληνικά θρησκεύουν. Και όλαι ακόμη εφωνούν αλβανικά, ελληνικά ανάκτουν, την δε αλβανικήν, την δοσίαν με δυσκολίαν πλέον περιόρων, περιορίζονται μόνον εξ ου τα νά την ακούν.

Η συμπεριφορά δε ότι και οι μεγαλύτεροι, οι άμα ακουσθούν ότι είναι οι πατέρες εξ ου τα παιδιά των είναι και εξ ου ένα λόγο καιρό, ελληνικά πάντοτε θρησκεύουν.

Χαρακτηριστικά δε εξ ου το σημείον τούτο είναι και οι κινήσεις της πατριαρχικής γενεάς, της γενεάς των πατέρων μας, από τον οποίον μετέπειτα άρχισε νά εκδηλώνεται η κίνησις αυτή. Ούτω, αφού ανεστόχθη ήδη το πρό-

βινόν του αὐδήμα μὲ τὴν γνῶση τῆς γλῶσσας, εἶχεν, ὅτι ἡ ἀλβανική γλῶσσα εἶναι βαριά καὶ χοντρή (gljukë e rëndë, e trashë) καὶ τὴν θεωροῦν ~~[illegible]~~ ἀνάρμοστον καὶ ἀναξίαν τῆς νὰ ὑπηρετήσῃ τὰ τέκνα του.

Ἡ μεταβροχὴ τῶν ἀντιλήψεων εἶναι φανερά. Ἡ δαρεῖα γενεὰ ἀγωνίζεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξαναγάγῃ εἰκόνα τῆς τὸ ἀνδρεῖον εἰ ἀνεκαθέν ἦταν ἀφοσιωμένοι μὲ ἀφοσίωσιν καὶ εἰλάβειαν θρησκευτικήν.

Εἰς τὴν μεταβολὴν αὐτὴν τῶν γλωσσικῶν ἀντιλήψεων συνετέλεσαν κυρίως δύο παράγοντες, οἱ ἀδελφοὶ ὅμιλοι ~~[illegible]~~ καὶ ἡ ἐκκλησία. Ἡ δοκιμὴ ἀκριβόσης, ἡ ὁποία ἀρχίζει μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου τοῦ 1912, ἔχει μὲ τὰς ἐπανειλημμένας ἐκστρατεί-

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΟΥ

σης τοῦ ἄρχεται ἀπιδυσμοῦ τοῦ ἑλληνοαλβανικοῦ σταυροῦ εἰς σειρὰν σχέσιν μὲ τὸ ἑλληνικὸν καὶ ἐξήσκησεν ἀρκετὰ αὐτοπάθειαν τὴν ἑλληνικὴν γραφέαν. Ἡ δὲ ἐπαιδεύσις μὲ τὴν παλιγραφίαν ὑποχρεωτικὴν ἐστάθη τῶν παιδιῶν καὶ τῶν δύο φύλων εἰς τὸ ἐκφῆν ἐπεξέτεινε τὴν ἐξοικείωσιν αὐτῆς μὲ τὴν ἑλληνικὴν γραφέαν καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἐν μέρει σταθερὸν συστατικόν.

Ἐπιστρέφω εἰς τὴν φάσιν αὐτὴν συμπληρώσεως τοῦ ἐξελληνισμοῦ ἀπὸ συνεχῆ καὶ ἀγρυπνοῦσαν καὶ ἀδύνατον κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῶν μεγάλων ἐπιβιωμοτικῶν καὶ ἐθνικῶν διαμάχεων, ἰδίως μετὰ τὸν ἀπελευθέριον πόλεμον, νέαν συνδυασμὸν φωνῆς, αἱ ὁποῖαι ἔφερον τ' ἄκορα καὶ ταῖς ὀμάδαις εἰς ἀκμὴν ἔχουν μεταξύ τους.

Ἀπό τούς ὅρους αὐτούς μπορεῖ νά χαχθῆ, ὅτι ὁριστικῆ ὡφέλεια ἡ ἀλβανική παραχωρεῖ τήν θέσιν της εἰς τήν Ἑλληνικήν. Ἔπειτ' ἀπό ὀτίγας γενεάς εἶκε βέβαιον, ὅτι ἡ μπόσια δεν θά χωρίζη τούς Ἑλληνοαλβανούς ἀπό τούς λοιπούς Ἕλληνας, καί μόνον μερικοί ἀκαλάμπωτοι ἄθλιοι καί τοπωνύμια θά θυμοῦν τήν ὑπόρριψιν τῶν μεμβούτων ἀνδρῶν εἰς τ' ἄθλιον ἀλβανόφωνα χωρίματα καί θά ὑπενθυμίζουν μαζί μέ τήν ἀφοσιωτικήν πλάνοιαν τό πλεῖστον καθεστώς.

~~Κανένα βέβαιον [illegible] τήν πόλιν~~

Κανένα βεβαίως δεν χωνεῖ τοιαῦτη, πλήν ὅμως τήν ἀόριστον ἱστορικήν συμπίστιν, τήν ὁποίαν προκαλεῖ, ἡ μελαγχολία αὐτή. Ὁ ἐξελληνισμός καί εἰς τήν μπόσιαν ἦτον καιρός πρίν νά ἐπέλθη, καί μάλιστα ἐπιβάλλουν νά συμβῆ. Θά εἶχε συνεχεδῆ διπλωμάτερα, ἄν τό Κράτος εἶχεν ἀναλάβει περισσότερον συστηματικήν δράσιν τήν κατεύθυνσιν

αὐτήν δοκιμήν.

«Ἕνα μόνον δυνάμενον σημεῖον ὑπάρχει εἰς ὅλην αὐτήν, τὴν σημαντικήν παρά τ' ἄλλα λαβεῖν εἰς πᾶσι τὴν βοῦλαν καὶ τὰ δαιδαλῶδη ἔνθρα, τὸ ὑπόστρωμα μοναδικοῦ ὄντως εἰς ἐξαγανισμόν τὸ νεώτερον ὑπόστρωμα, χάνεται ἀδόκιμον καὶ ἀναντικατάστατον ὑφικόν διὰ τὴν ἐπιδεικτικήν ἔρευναν. Καὶ δυστυχῶς δὲ τὸ ἠλεκτρολυτικόν στοιχεῖον σχεδόν δὲν ἔχει παθόντος ἐξαιρεθῆ ἀπό ἀπόψεως βουλκανικῆς καὶ λιθογραφικῆς. Καὶ ὅμως ἡ ἀποδιδαυρίωσις καὶ ~~ἀρκετὰ λιθογραφικὰ καὶ~~ ἐξέλιξις τοῦ λιθογραφικοῦ ὑφικοῦ καὶ ἡ ἐπιδεξιότητι τῆς βούλας εἶναι τόσον ἀναμφίλεκτα διὰ τὴν ἱστορικήν ἀξιοπιστίαν τοῦ ἔθνους!

* * *

«Ἔχουν ἀνεύρεθεν 500 ἔτη περίπου, ὅλων ἀνέκαθεν καὶ ἀγνοουμένων, ἀπό τὴν ἐποχήν κατά τὴν ὁποίαν τὸ ἠλεκτρικόν στοιχεῖον ἐμπαζεβιάθη διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ὅλον αὐτὸ τὸ διάβημα παρακολούθησε τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις. Ἐταύτισε τὰς εὐχάς του μὲ τὰς ἰδικάς του καὶ πάντοτε εὐθέως παρὰ τὸ πλευρόν του εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς περιπετείας εἶχε ἀναπόσπαστον μέρος του.

Καὶ παρουσίαζε παράμοιαν μεγίστην ὑπομονήν. Δὲν θυμαίνει, δὲν αὐτιᾶται παραγωρίζωνται, ἢ μᾶλλον, δὲν συγχύνωνται καὶ χάνωνται σήμερον μέσα εἰς γενικοῦ χαρακτῆρος. Ἂν πάντοτε ἦταν δυνατὸν νὰ γραφῇ ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνοαλβανικοῦ πολέμου, τότε θὰ ἐφαίνετο εἰς ὅλον τὸ μεγαλεῖόν της καὶ τὴν ἀκμαιότητά της ἡ ἐξαιρετικὴ σημασία, τὴν ὁποίαν τοῦτο ἔχει διὰ τὴν θεμελίωσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐν γένει τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτεύματος.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, εἶχε σημαίαν πολεμικοῦ σάλπου ἦταν εἶχε ἡμέρας εἰρηνικῆς

χωῆς, τὴν δράσιν του καὶ τὴν διέμρινε πάντοτε τὸ θερμὸ καὶ ἀδόρυβος, ἀπὸ καὶ θεζιμὴ καὶ ἀπολυταρχικὴ ἐνδύμασις.

Θὰ ὑπενθυμίσω μόνον ἐδῶ τὰ ὑπεράνθρωπα κατορθώματα τῶ ἥρωϊκῶν Ἑουλιωτῶν καὶ τὴν μοναδικὴν καὶ ἀνεπίμπλεκτον πολεμικὴν χαρακτηρίδα τῶν Σουλιωτῶν καὶ τῆς γυναικός, τὴ ὑπόστασή μὲ τὴν μεγαλόψυχον καὶ ἀληθρουϊδεικὴν συνεκφορὰν τῶν τῆ δόξαν, τὴ ὀμορφιὰ καὶ τὴ χρῆμα ἐξυπηρέτησαν ὅσον κανεὶς ἄλλος τὴν τετάρταν καὶ τὴν διέμρεψαν ἀκμαίαν μέχρι τῆς θυμῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλθεν τὸ ὥρα νὰ δοθῆ τὸ ἀφωνώδικος φύσις.

Ἀγῶνα δὲ τοῦ παλαιμάχου ἀναμνήσεις μου νὰ θυμηθοῦν μόνον, πόσην κατὰ τοῦ τελευταίου πολέμου ἐπέμεινεν καὶ ἀμάθην εἶχαν εἰς τὸν Ἑλληνὶν ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου τῶν οἱ ἀρβανίτες σέρακιῶτα, μὰ τὸ θερμὸν ἦθος, τὴν θιαθεράν τόλμην τῶν καὶ

κὴν ἐν γένει δοξαστικὴν ἀρετὴν των.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν των ζωὴν ἐν καιρῷ εἰρήνης δὲν εἶναι διαφορετικοί. Ἀσχολοῦνται ἤδυκα εἰς τὰς τέχνας των, χωρὶς νὰ δημιουργοῦν ζητήματα καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν ἀποκλεισθῆ ἀπὸ τὸ Κράτος. Ζοῦν ἀρωβιωμένοι εἰς τὰς οἰκογενείας των καὶ κυρίως τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν πολυαγαπημένην τέχνην των. Αἱ ἀναμνήσεις τοῦ νεωτέρου δοξασθέντος καὶ τῆς ἐπιφοχισθείσης μεταδοξαστικῆς ζωῆς δὲν ἔχουν ἐπὶ αὐτῶν τὴν ἐπίδρασιν καὶ συνεπῶς τὸν παραβύρουν. Εἶναι εὐθυμοι εἰς τὰ ἤθη καὶ δεξιοὶ εἰς τὴν συνέχειαν, ἤσυχοι καὶ ἱκανοποιημένοι καὶ ἔχουν μεγάλην στὰ δεξόμενα χαρακτῆρος καὶ ἀνεξάντλητον φαντασίαν.

Μὲ τοιαῦτα ωραῖα χαρίσματα θὰ ἔχουν ἀναμφιβόλως μίαν ἡμέραν μεγάλην ἐξέλιξιν καὶ ἀρετὴν. Εἶναι ἀκμάζοντα, ὅτι ἀκόμη δὲν ἐγνώσθη

εἰς τὸ ἐμπρόσθιον, εἰς τὸ ὀπίσθιον μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπριβώσωμεν, ὅτι θὰ φθάσουν, ἢ ἀπραξία των δυναμικότης. Ὑπερβοῦν πάντως εἰς τὴν ἀνεκφραστικὴν ἀπλότητα. Τοῦτο ἴσως δὲν ἀρέσει νὰ θεωρηθῇ μονοτονικόν, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐπίστωνον ἐμπρόσθιον. Ἐξεφίβουσαι βραδύτης. Προχωροῦν ἀβιάστως καὶ μὲ φυσιολογικὴν κανονικότητα, χωρὶς ἀπότομα καὶ ἐκρυθμισμένα ἅλματα. Εἶναι ἄνθρωποι, οἱ ὀπίσθιοι ἀνήκουν εἰς τὸ μέλλον, καὶ ἐὰν ἔχουν μὲ τὸ μέλλον ἀρέσει ἀπόλυτος νὰ τοὺς κρίνωμεν.

ΤΕΛΟΣ

Χρέστος

ΧΡ. Ν. ΠΕΤΡΟΥ-ΜΕΣΟΓΕΙΤΗΣ

Ἑταιρεμπορὸς ἀρχαιοτήτων Κρήτης

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΡΥΒΙΟΥ ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ